

نقدی بر نقایص و اشتباهات کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی

با تکیه بر نسخ خطی کتابخانه آیت الله مرعشی

۱۸۵-۱۹۳

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چکیده: کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی در کتابخانه های ایران تألیف علی بهرامیان، طرح مشترک مرکز مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه ایران با آکادمی علوم مغولستان است که در سال ۱۳۹۶ ش. منتشر شد. هدف کتاب، شناسایی همه نسخه های خطی موجود در کتابخانه های ایران از هجوم چنگیز تا سقوط حکومت ایلخانی است. نویسنده در نوشتار حاضر به ارائه فهرستی از نقایص کتاب مذکور با تکیه بر نسخه های خطی موجود در کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی همت گماشته است.

کلیدواژه ها: کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی در کتابخانه های ایران، نقد کتاب، عهد ایلخانی، نسخه های خطی، ایران، علی بهرامیان

کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی (قرون ۷-۸ ق) در کتابخانه های ایران، تألیف علی بهرامیان، ۵۹۱ ص، ۱۳۹۶.

A Consideration of the Defects and Mistakes
of the Book of the list of Ilkhanid Period's
Manuscripts Based on the Manuscripts of
Ayatollah Mar'ashi Library

Qasim Qarib

Abstract: The book of the list of manuscripts of the Ilkhanid Period in Iranian libraries by Ali Bahramian is a joint project of the Center for Political and International Studies of the Ministry of Foreign Affairs of Iran with the Mongolian Academy of Sciences, which was published in 2017. The purpose of the book is to identify all the manuscripts in Iranian libraries from the invasion of Genghis to the fall of the Ilkhanid government. In the present article, the author has attempted to present a list of the book's shortcomings based on the manuscripts available in the library of Ayatollah Mar'ashi Najafii.

Keywords: Book List of Ilkhanid Period manuscripts in Iranian libraries, book critique, Ilkhanid Period, manuscripts, Iran, Ali Bahramian.

ملاحظات نقدية على نقائص واشتباهاات كتاب فهرست
مخطوطات العهد الإيلخاني اعتماداً على مخطوطات مكتبة آية الله
المرعشي
قاسم قريب

الخلاصة: كتاب فهرست مخطوطات العهد الإيلخاني في المكتبات
الإيرانية . من تأليف علي بهراميان . هو ثمرة مشروع مشترك بين
مركز الدراسات السياسية والدولية في وزارة الخارجية الإيرانية
وبين أكاديمية العلوم في منغوليا، وقد صدر في سنة ١٣٩٦ الهجرية
الشمسية. وهدف الكتاب هو التعريف بكافة النسخ الخطية
الموجودة في مكتبات إيران منذ هجوم جنكيز خان وحتى سقوط
الحكومة الإيلخانية.

وقد بذل الكاتب في مقاله الحالي ما في وسعه لتقديم قائمة بنقائص
الكتاب المذكور استناداً على النسخ الخطية الموجودة في مكتبة آية
الله المرعشي النجفي.

المفردات الأساسية: كتاب فهرست نسخهاات عهد ايلخاني در
كتاب خاهاهاات ايران (= فهرست مخطوطات العهد الإيلخاني
الموجودة في المكتبات الإيرانية)، نقد الكتاب، العهد الإيلخاني،
النسخ الخطية، إيران، علي بهراميان.

کتاب فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی (قرون ۷-۸ق) در کتابخانه‌های ایران تألیف علی بهرامیان، طرح مشترک مرکز مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه ایران با آکادمی علوم مغولستان است که در سال ۱۳۹۶ ش منتشر شد. این اثر نخستین کتاب از مجموعه مطالعات درباره میراث ایرانی. اسلامی است که به سفارش وزارت امور خارجه تهیه شده است. هدف کتاب، شناسایی همه نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های ایران از هجوم چنگیز در سال ۶۱۶ق تا سقوط حکومت ایلخانی در سال ۷۳۶ق است. بهرامیان در مقدمه کتاب به درستی ضرورت وجود یک فهرستواره درباره نسخه‌های خطی برجای مانده از این دوره زمانی را تذکر داده است. (بهرامیان، نسخه‌های عهد ایلخانی، ص ۳۴ و پنج) روش کار بهرامیان در تنظیم چنین فهرستی بر اساس اطلاعات موجود در کتاب فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنخا) بوده است و حداقل سه تن از همکاران او به نام‌های فوژان خواجه، ترانه صابری ناصری و فیروزه ملایری در گردآوری و استخراج داده‌ها نقش داشته‌اند. (همان، ص ۳۳ و هفت) بهرامیان نسخه‌های خطی عهد ایلخانی را در ذیل ۱۴ موضوع دسته‌بندی و آن را در ۱۴ فصل کتاب خویش نمایه کرده است. این موضوعات یا فصول کتاب به ترتیب عبارت از قرآن و علوم قرآنی، حدیث و علوم حدیثی، ادیان و مذاهب، تاریخ و جغرافیا، ادبیات، کلام و عقاید، فقه، فلسفه و منطق، تصوف، علوم، علوم غریبه، فن و هنر، سیاست و ملکداری و بالأخره جنگ و دانشی هستند.

نفس ارائه چنین تألیفی با هدف هموارکردن مسیر برای دسترسی به فهرستواره نسخه‌های خطی ایران در عهد ایلخانی و نیز مقایسه آماری موضوعات میراث مخطوط این دوره با دوره‌های قبل و بعد از آن در تحلیل کلان مسائل فرهنگی ایران عصر مغول می‌تواند بسیار راهگشا باشد. بداعت و نوآوری بهرامیان در تألیف این کتاب توان تبدیل شدن به الگویی برای تهیه فهرست نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های ایران در سایر ادوار تاریخی را دارد. با این حال از چنین اثری که مرجع به شمار می‌رود و در کنار سایر آثار فهرستی نسخ خطی قرار می‌گیرد، انتظار می‌رود تا نقایص حداقلی داشته باشد و راهنمای صحیح پژوهشگران نسخ خطی و نیز علاقه‌مندان به مسائل فرهنگی عصر ایلخانی باشد. نگارنده این سطور به عنوان پژوهشگر تاریخ و نسخه‌های خطی، پس از انتشار این کتاب با علاقه و اشتیاق آن را مطالعه کرد، اما از همان آغاز متوجه وجود نقایص و اشتباهات نسبتاً پرشماری در آن شد. تعداد کل نسخه‌های خطی فهرست شده در این کتاب ۲۲۸۰ عنوان است که با توجه به گستردگی بازه زمانی از سال ۶۱۶ تا ۷۳۶ق از آغاز در نظرم عددی تردیدبرانگیز جلوه می‌کرد. نگارنده به تدریج به شک خود یقین کرد و به تعداد نسبتاً قابل توجهی از نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های ایران دست یافت که در عصر ایلخانی تألیف یا کتابت شده‌اند، اما جای آنها در کتاب بهرامیان خالی است. از آنجا که ارائه فهرست کامل نقایص نسخه‌های خطی این کتاب، بسیار مفصل و دور از حوصله یک مقاله مروری است، تکیه و تمرکز این اجمال را بر نسخه‌های خطی عصر ایلخانی موجود

در کتابخانه بزرگ آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) گذاشته‌ام. دلیل انتخاب این کتابخانه از میان کتابخانه‌های بزرگ ایران، نظم فوق‌العاده حاکم بر فهرست نویسی نسخ خطی این کتابخانه نسبت به سایر کتابخانه‌هاست. بیان این نکته ضروری است که ممکن است سرچشمه نقایص موجود در کتاب فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی بیش از آنکه به اهمال نویسنده و گردآوری کنندگان همکار او بازگردد، به نقص فهرستگان نسخه‌های خطی ایران، تألیف مصطفی درایتی مربوط باشد. در هر حال چنان‌که متذکر شدم از یک اثر مرجع انتظار می‌رود برای تکمیل داده‌های خویش به یک منبع بسنده نکند و به فهرست نسخه‌های خطی مستقل منتشرشده توسط کتابخانه‌های ایران به صورت مجزا رجوع کند تا کمبودی در جمع‌آوری داده‌ها مانند آنچه در این کتاب شاهدش هستیم رخ ندهد. بر این اساس، در این نوشتار کوتاه با تمرکز بر مجلدات فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه

آیت الله مرعشی به نقایص کتاب فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی پرداخته شده است. از آنجا که این کتاب در سال ۱۳۹۶ ش منتشر شده است، منطقاً باید شامل فهرست نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های ایران تا پایان سال ۱۳۹۵ ش بوده باشد. از این رو نسخه‌های خطی فهرست شده کتابخانه آیت الله مرعشی تا پایان جلد ۴۵ که در سال ۱۳۹۵ ش منتشر شده است، باید در فهرستواره نسخه‌های عهد ایلخانی موجود باشد. با عنایت به بازه زمانی ۶۱۶ تا ۷۳۶ ق که عصر هجوم مغول تا سقوط حکومت ایلخانی را شامل می‌شود، همه نسخه‌های خطی مورخ بین این سال‌ها باید در این کتاب نمایه می‌شدند. نسخه‌های خطی که در ادامه نام برده می‌شوند، متعلق به این دوره زمانی هستند و در فهرست نسخ خطی کتابخانه مرعشی معرفی شده‌اند، اما در کتاب بهرامیان موجود نیستند.

التحفة الوردیة فی النحو/ تاریخ کتابت: سال ۷۰۵ ق/ شماره ثبت: ۱۷۴۴۸/ فهرست مرعشی: ج ۴۴، ص ۳۰۸

المسائل العزیة/ تاریخ کتابت: سال ۶۶۰ ق/ شماره ثبت: ۱۶۵۸۷/ فهرست مرعشی: ج ۴۲، ص ۱۲۰

ینبوع الحیة، تحافیه و سیب نامه/ تاریخ کتابت: سال ۶۷۶ ق/ شماره ثبت: ۱۶۶۰۵/ فهرست

مرعشی: ج ۴۲، ص ۱۳۸

۱. با وجود آنکه سال ۷۳۶ ق به عنوان سال مرگ ابوسعید ایلخانی و به تبع آن سقوط سلسله ایلخانی مورد پذیرش منابع اولیه (حافظ ابرو، ذیل جامع التواریخ رشیدی، ص ۱۴۴) و تحقیقات جدید است (اقبال آشتیانی، تاریخ مغول، ص ۳۴۵؛ اشیولر، تاریخ مغول در ایران، ص ۱۳۳) معلوم نیست که چرا در مقدمه فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی سال ۷۳۲ ق سال درگذشت او و به مثابه پایان حکومت ایلخانی در نظر گرفته شده است (بهرامیان، فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی، مقدمه، ص پنج). این در حالی است که در فهرستواره نسخه‌های خطی این کتاب، به درستی نسخه‌های دارای کتابت سال ۷۳۶ ق نیز لحاظ شده‌اند (بهرامیان، همان، ص ۸۴، ص ۲۳۲، ص ۲۵۲، ص ۲۶۹).

لطایف الاشارات / تاریخ کتابت: سال ۶۵۷ق / شماره ثبت: ۱۶۸۲۹ / فهرست مرعشی: ج ۴۲، ص ۵۴۵

بحر الحقایق و المعانی فی تفسیر سبع المثانی / تاریخ کتابت: پنجشنبه ۱۷ رمضان ۷۰۶ق / شماره ثبت: ۵۴۹۱ / فهرست مرعشی: ج ۱۴، ص ۲۷۲. [در حالی که نسخه دیگری از این کتاب با تاریخ پنجشنبه ۱۷ ذی قعدة ۷۰۵ق و به شماره ثبت ۸۲۲ موجود در ص ۲۳ جلد ۳ فهرست مرعشی در کتاب بهرامیان آمده است. (بهرامیان، ص ۵)]

إحكام الأحكام فی اصول الأحكام / تاریخ کتابت: شوال ۷۰۴ق / شماره ثبت: ۱۳۰۳۰ / فهرست مرعشی: ج ۳۳، ص ۶۸

الادعية الشريفة / تاریخ کتابت: ذی حجة ۷۳۰ق / شماره ثبت: ۱۲۷۹۳ / فهرست مرعشی: ج ۳۲، ص ۴۸۹

شرح الإشارات و التنبيهات / تاریخ کتابت: سال ۶۶۸ق / شماره ثبت: ۱۲۸۴۸ / فهرست مرعشی: ج ۳۲، ص ۶۱۱

شرح الشافية / تاریخ کتابت: ۱ محرم ۶۸۰ق / شماره ثبت: ۱۰۹۴۶ / فهرست مرعشی: ج ۲۷، ص ۳۵۲

بسیاری از نسخه های خطی فاقد تاریخ کتابت هستند یا اصطلاحاً مورخ نیستند، اما بر اساس قراین مختلف، قرن تألیف یا کتابت آنها توسط فهرست نگاران تعیین می شوند و از این رو در عرف نسخه شناسی به آنها نسخه معین می گویند. از آنجا که دوره زمانی مدنظر کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی بین سال ۶۱۶ تا ۷۳۶ق بوده است، نسخ خطی تألیفی یا استنساخی معین قرن ۷ق مورد نظر بهرامیان بوده و شمار زیادی از آنها در کتاب مزبور معرفی شده اند. با این حال با بررسی محتوای این کتاب و مقایسه آن با فهرست نسخ خطی کتابخانه مرعشی معلوم شد که تعدادی از نسخه های قرن ۷ق در کتاب بهرامیان از قلم افتاده اند. فهرست زیر شامل این نسخه هاست:

شرح مختصر القدوری / تاریخ کتابت: اواخر قرن ۷ق / شماره ثبت: ۱۷۵۳۴ / فهرست مرعشی: ج ۴۴، ص ۴۷۵

تفسیر کشف / تاریخ کتابت: اواخر قرن ۷ق / شماره ثبت: ۱۱۴۳۰ / فهرست مرعشی: ج ۲۹، ص ۳۸

تذكرة الكحالين / تاریخ کتابت: قرن ۷ق / شماره ثبت: ۱۶۶۰۴ / فهرست مرعشی: ج ۴۲، ص ۱۳۷

صحیح بخاری / تاریخ کتابت: اواخر قرن ۷ق / شماره ثبت: ۱۶۸۷۵ / فهرست مرعشی: ج ۴۲، ص ۶۳۳

کیمیای سعادت / تاریخ کتابت: اواخر قرن ۷ ق / شماره ثبت: ۱۶۸۷۹ / فهرست مرعشی: ج ۴۲، ص ۶۳۷

حرز الأمانی و وجه التهنانی / تاریخ کتابت: قرن ۷ ق / شماره ثبت: ۱۷۰۰۴ / فهرست مرعشی: ج ۴۳، ص ۱۲۱

اخلاق ناصری / تاریخ کتابت: قرن ۷ ق / شماره ثبت: ۱۲۴۷۱ / فهرست مرعشی: ج ۳۱، ص ۴۸۶

تفسیر کشاف / تاریخ کتابت: نیمه دوم قرن ۷ ق / شماره ثبت: ۱۳۰۲۸ / فهرست مرعشی: ج ۳۳، ص ۶۶

کتاب نصایح از نویسنده ای ناشناس / تاریخ کتابت: اواخر قرن ۷ ق / شماره ثبت: ۱۲۹۰۶ / فهرست مرعشی: ج ۳۲، ص ۷۱۷

نقایص فهرست نسخه های عهد ایلخانی شامل مجموعه های نسخ خطی نیز می شود. از آنجا که بهرامیان و همکاران او به اصل فهرست نسخه های خطی کتابخانه های ایران مراجعه نکرده و به داده های موجود در فنخابسنده کرده اند، رسالاتی از یک مجموعه را معرفی و بعضی رسالات آن مجموعه با تاریخ تألیف یا کتابت یکسان را از قلم انداخته اند. در ادامه به چند نمونه از این مجموعه های نسخ خطی که بعضی از رساله های آن جا افتاده اند اشاره می کنیم:

در مجموعه شماره ۴۳۷۳ کتابخانه مرعشی پنج رساله به تاریخ کتابت رجب ۷۲۷ ق وجود دارد، اما بهرامیان رساله سوم و پنجم این مجموعه را به نام های بدایة العقول از ابو حفص نسفی و لسان المعقول فی نظم بدایة العقول از یک نویسنده ناشناخته از قلم انداخته است. (فهرست مرعشی: ج ۱۱، ص ۳۷۸-۳۷۷)

در مجموعه شماره ۴۴۱۶ کتابخانه مرعشی سه رساله با تاریخ کتابت ۷۳۱ ق وجود دارد، اما نسخه اول یعنی تحفة الأصحاب فی معرفة رب الأرباب در فهرست نسخه های عهد ایلخانی موجود نیست. (فهرست مرعشی: ج ۱۲، ص ۱۶)

مجموعه شماره ۱۲۵۹۷ کتابخانه مرعشی دارای ۲ نسخه با کتابت سال ۷۰۵ ق است، اما نسخه دوم با عنوان إعراب الجمل از تاج الدین اسفراینی مشهور به فاضل از قلم فهرست نگاران فهرست نسخه های عهد ایلخانی افتاده است. (فهرست مرعشی: ج ۳۱، ص ۷۵۴)

در مجموعه شماره ۱۲۵۹۸ کتابخانه مرعشی ۳ نسخه با تاریخ کتابت اوایل قرن ۸ ق موجود است. بهرامیان نسخه اول و دوم این مجموعه با عنوان گزیده گلستان سعدی به شماره ۱/۱۲۵۹۸ و جُنگ

رباعیات یا سفینه رباعی به شماره ۱۲۵۸۹/۳ را آورده، اما یک نسخه دیگر با عنوان گزیده حدائق السحر به شماره ۱۲۵۹۸/۲ را نیاورده است. (فهرست مرعشی: ج ۳۱، ص ۷۵۵-۷۶۰)

در مجموعه شماره ۱۳۰۰۱ کتابخانه مرعشی دو نسخه موجود است. بهرامیان نسخه دوم مجموعه با عنوان شرح فصول بقراط یا أوفر الشروح از غریغوریوس ملطی را آورده، اما رساله اول مجموعه را که تاریخ کتابت آن نیز سال ۷۰۸ ق بوده نیاورده است. این رساله، شرح تقدمة المعرفة از همان مؤلف است. (فهرست مرعشی: ج ۳۳، ص ۱۱)

در کنار این نقایص، چندین نسخه خطی از کتابخانه مرعشی به دوره ایلخانی نسبت داده شده است، در حالی که با رجوع به فهرست کتابخانه مرعشی درمی یابیم که آنها یا فاقد تاریخ کتابت هستند یا پس از این دوره استنساخ شده اند. برای نمونه بهرامیان دو نسخه التهذیب فی التفسیر تألیف حاکم جشمی به شماره ۱۷۱۹ و شرح الاشارات و التنبيهات اثر خواجه نصیرالدین طوسی به شماره ۹۱۲ را به ترتیب به قرن ۷ و قرن ۸ ق نسبت داده است، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۱۹، ۳۴۴) در حالی که در فهرست مرعشی این دو نسخه قدیم و نفیس، اما فاقد تاریخ کتابت توصیف شده اند. (فهرست مرعشی: ج ۵، ص ۱۰۷؛ ج ۳، ص ۱۰۲)

تا اینجا به کاستی ها و نقایص فهرست نسخه های عهد ایلخانی پرداخته شد. متأسفانه در این اثر افزون بر کمبودهای مزبور، نسخه های فهرست شده نیز بعضاً با اشتباهات پر شمار نمایه شده اند.

بهرامیان نسخه شماره ۱۴۴۷۸ مرعشی را السنن ابن ماجه ضبط کرده، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۷۴) در حالی که عنوان این نسخه کتاب الفقه از نویسنده ای ناشناس است و فهرست نویس مرعشی احتمال داده که این نسخه بخشی از المختصر فی الشرایع والأحكام از ابن خراط باشد. (فهرست مرعشی: ج ۳۶، ص ۴۶۶)

نسخه شماره ۱۲۶۲۱/۱ مرعشی در کتاب بهرامیان قصیده الاشکوانیة العمیدیه ثبت شده، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۱۸۴) در حالی که در فهرست مرعشی این شماره ثبت، عنوان وصیة المنصور الی ولده المهدی را بر خود دارد. (فهرست مرعشی: ج ۳۲، ص ۴۰)

نسخه شماره ۱۰۰۵۰/۳ مرعشی در فهرست نسخه های عهد ایلخانی نسخه قصیده الحسناء الساویة از صدرالدین محمد ساوی است، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۱۸۴) اما در فهرست مرعشی همین شماره ثبت منظومة فی العروض نام دارد و نویسنده آن مجهول است. (فهرست مرعشی: ج ۲۶، ص ۳۹)

فرائد السلوک یک کتاب اخلاقی است که بهرامیان آن را در ذیل نسخه های کلامی قرار داده است. (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۲۶۰) موضوع این کتاب، آداب سلطنت و فضایل سیرت پادشاهان است.

شماره ثبت تحریر الأحكام الشرعية علامه حلی در کتابخانه مرعشی ۳۷۵۱ است، (فهرست مرعشی: ج ۱۰، ص ۱۴۴) اما بهرامیان همین نسخه را ۳۷۶۱ ثبت کرده است. (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۲۸۹)

شماره ثبت الصحائف الإلهية در کتابخانه مرعشی ۵۶۹۰ است، (فهرست مرعشی: ج ۱۷، ص ۱۶۵) اما در فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی همین نسخه با شماره ۶۵۹۰۰ ثبت شده است. (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۲۵۷)

در کتاب فهرست نسخه‌های عهد ایلخانی شماره ثبت ۷۷۰۹ متعلق به الوسيط از میدانی نیشابوری است، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۶۱) در حالی که در فهرست مرعشی، این شماره متعلق به نسخه غریب القرآن از نویسنده‌ای ناشناس است. (فهرست مرعشی: ج ۲۰، ص ۸۷)

نسخه رساله فی الطب در کتاب بهرامیان با شماره ۱۳۲۴۳ ثبت شده است، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۴۵۶) در حالی که در فهرست مرعشی این شماره ۱۳۲۴۲ است. (فهرست مرعشی: ج ۳۳، ص ۴۵۹)

بهرامیان در انتهای معرفی مشخصات هر نسخه، به ارجاع آن نسخه در فهرست اصلی هر کتابخانه اشاره کرده، اما در همین زمینه نیز دچار اشتباهاتی شده است. او برای ارجاع به نسخه البلابل و القلاقل دارای شماره ثبت ۵۵۴۰ مرعشی به جلد ۱۲، صفحه ۳۳۱ فهرست نسخ خطی این کتابخانه ارجاع داده است، (بهرامیان، ۱۳۹۶: ۶) در حالی که ارجاع صحیح آن جلد ۱۴، صفحه ۳۳۱ است. (فهرست مرعشی: ج ۱۴، ص ۳۳۱)

از پژوهشگرانی که در صدد ابتکار در تألیف فهرست‌های موضوعی جدید هستند، انتظار می‌رود که دقت بسیار بالایی در معرفی و شناسایی نسخه‌های خطی فهرست شده به خرج دهند. اصل اولیه این است که آنان به فهرست نسخ خطی مستقل کتابخانه مراجعه کنند و داده‌های منابعی از قبیل دنا و فنخارا با آنها تطبیق دهند. حتی در گام دوم، مذاقه فراوان در محتوای همان فهرست‌های اصلی نیز ضروری است؛ زیرا فهرست‌نویسان کتابخانه‌ها نیز مصون از خطا نبوده و نیستند. در همین فهرست مرعشی که به عنوان مطالعه موردی در این مقاله کوتاه به آن پرداخته شد، نمونه‌هایی از سهو وجود دارد که فهرست‌نویسان موضوعی نباید آنها را تکرار کنند. برای نمونه در حالی که کتاب عمدة القاری فی شرح صحیح البخاری در سال ۸۲۱ق تألیف شده است، تاریخ کتابت نسخه خطی از این کتاب به شماره ۱۴۵۰۶ در فهرست نسخ خطی کتابخانه مرعشی به اشتباه به اوایل قرن ۸ق، یعنی یک سده پیش از تألیف نسبت داده شده است. (فهرست مرعشی: ج ۳۶، ص ۵۰۲) همچنین تاریخ درگذشت بایرتی مؤلف عمدة القاری به اشتباه ۸۷۶ق ثبت شده، در حالی که ۷۸۶ق درست است (فهرست مرعشی: ج ۳۶، ص ۵۱۹) یا در نمونه‌ای دیگر در حالی که اثبات شده شرح قصیده تائیه ابن فرض با عنوان کشف الوجوه الغرّ لمعانی نظم الدرّاز عزالدین محمود کاشانی است، (همایی، مقدمه مصباح

الهدایة و مفتاح الکفایة، ص ۱۷) در فهرست کتابخانه مرعشی بر اساس نظریه قدیمی تر، کتاب مزبور به کمال الدین عبدالرزاق بن احمد کاشانی منتسب شده است. (فهرست مرعشی، ج ۳۲، ص ۶۲۰)

نسخه پژوه باید آن اندازه تسلط به منبع شناسی داشته باشد که در صورت مواجهه با چنین لغزش هایی که سهواً متوجه فهرست نگاران شده و می شود، از تکرار آنها در متن پژوهش خویش اجتناب ورزد، نه آنکه مانند آنچه در کتاب جناب بهرامیان شاهدش هستیم، داده های درست و صحیح موجود در فهرست های نسخ خطی را هم با نقایص و اشتباهات فراوان به مخاطبان خود منتقل کند! با توجه به آنچه بیان شد و نمونه هایی که ذکر شد، به نظر می رسد کاستی ها و اشتباهات کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی نسبتاً پر شمار است. این نتیجه گیری از آن روست که بررسی بالا فقط با تمرکز بر کتابخانه آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره) انجام شد. اگر پژوهشگری بررسی دقیق تری داشته باشد، می تواند نظیر همین نقایص و خطاها را در نمایه کردن فهرست نسخه های خطی دوره مغول در سایر کتابخانه های بزرگ کشور همچون کتابخانه ملی، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه مجلس، کتابخانه دانشگاه تهران، کتابخانه سپهسالار (مطهری)، کتابخانه گلپایگانی و نظایر آنها بیابد. بر اساس بررسی انجام شده بر روی کتابخانه مرعشی، قطعاً نسخه های بسیاری از کتابخانه های پیش گفته در تألیف بهرامیان یا نمایه نشده اند یا با اشتباهات کوچک و بزرگ معرفی شده اند.

افزون بر این، از سال ۱۳۹۶ (سال انتشار کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی) تا کنون (تابستان ۱۴۰۰) فرایند فهرست نویسی از نسخه های خطی در کتابخانه های کشور ادامه داشته و به تبع آن بر میزان اطلاعات درباره فهرست نسخه های خطی مربوط به دوره ایلخانی افزوده شده است. اگر اراده ای برای ویرایش کتاب فهرست نسخه های عهد ایلخانی وجود داشته باشد، باید این نسخه های شناسایی شده جدید نیز به متن این اثر اضافه شود. در غیر این صورت این منبع با وجود ابتکار موضوعی آن بلا استفاده است و پژوهشگران تاریخ فرهنگی نمی توانند به آمار کمی آن برای استنتاج مسائل فرهنگی مرتبط با میراث مکتوب دوره مغول استناد کنند.

کتابنامه

- اشپولر، برتولد؛ تاریخ مغول در ایران؛ ترجمه محمود میرآفتاب؛ تهران؛ علمی و فرهنگی، ۱۳۸۶.
- اقبال آشتیانی، عباس؛ تاریخ مغول از حمله چنگیز تا تشکیل دولت تیموری؛ تهران؛ امیرکبیر، ۱۳۸۸.
- بهرامیان، علی؛ فهرست نسخه های عهد ایلخانی (قرون ۷-۸ق) در کتابخانه های ایران؛ تهران؛ اداره نشر وزارت امور خارجه، ۱۳۹۶.
- حافظ ابرو، عبدالله بن لطف الله؛ ذیل جامع التواریخ رشیدی؛ تصحیح خان بابا بیانی؛ تهران؛ شرکت تضامنی علمی، ۱۳۱۷.
- عزالدین کاشانی، محمود بن علی؛ مصباح الهدایة و مفتاح الکفایة؛ تصحیح جلال الدین همایی؛ تهران؛ سخن، ۱۳۹۴.
- مرعشی، محمود؛ فهرست نسخه های خطی کتابخانه بزرگ آیت الله العظمی مرعشی نجفی؛ مجلدات ۳، ۵، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۲۰، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۶، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۶، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹،